

Västra Finlands miljöcentral
PB 262
65101 VASA

VIITE / REFERENS

Er anhållan om utlåtande 1.9.2008, dnr LSU-L-1023 (272) H22 -470, samt 3.9.2008, dnr LSU-2008-L-1023(272) H22-478

ASIA / ÄRENDE

UTLÅTANDE OM SKYDD AV SOLF SKOLA MED STÖD AV BYGGNADSSKYDDSLAGEN

Museiverket har vid sitt särskilda sammanträde den 18.12.2008 behandlat byggnadsskyddslagsärendet gällande Solf skola och meddelar på begäran följande som sitt utlåtande:

Skyddsförslagets upphovsman

Pohjanmaan Arkkitehdit – Österbottens Arkitekter SAFA, genom ordförande Helena Teräväinen

Förslagets objekt

Solf lågstadieskola i centrum av Solf kommun, Korsholm.
Adress: Solfvägen 204, 65450 SOLF.

Objektets ägare

Korsholms kommun, Centrumvägen 4, 65610 KORSHOLM

Miljöcentralen har försatt byggnaden i åtgärdsförbud.

Upphovsmannens motiveringar

Den av prof. Erik Kråkström i början av 1950-talet planerade Solf skola hör enligt Österbottens arkitekter till sin tids bästa. Den lilla skolbyggnaden presenterades både på den första Finland bygger - utställningen och vid de Nordiska Byggnadsdagarnas arkitekturutställning 1955.

Österbottens arkitekter föreslår att Solf skolas 1950-talsdel, inklusive gymnastiksalen, skyddas. Gymnastiksalen med sin konstruktion är en väsentlig del av den gamla skolbyggnaden. Arkitekterna föreslår att gymnastiksalens skador repareras och att den sedan kunde användas för olika kulturella aktiviteter. Den nya skolbyggnaden bör planeras så att

1950-talsdelen lämnas fristående.

Tillbyggnaden från 1980-talet anser Österbottens Arkitekter inte att tillför den ursprungliga skolbyggnaden något och den kan därför lämnas utanför skyddet.

Pohjanmaan Arkkitehdit - Österbottens arkitekter SAFA konstaterar också mera allmänt, att man ofta inte förstår att värdesätta den moderna arkitekturen innan det är för sent. De äldre byggnadernas dekorativa fasader väcker allmän beundran, medan de yngre oftast asketiskt utformade byggnadernas fina utrymmeskomposition och andra värden inte är lika uppenbara; de röner därför inte heller samma förståelse hos beslutsfattare och allmänhet.

Beskrivning av objektet och dess historia

Solf lågstadieskola (f.d. Solf Kyrkoby folkskola) är byggd i två etapper. Den äldre delen, med fristående lärarbostad, invigdes år 1954 och tillbyggnaden år 1983. Skolbyggnaden är belägen i centrum av byn, nordost om kyrkbacken vid vägkorsningen Solfvägen – Västersolfvägen.

Våren 1951 började man planera för ett nytt skolhus i Solf i stället för det gamla som brunnit ner redan före kriget. Arkitekten Erik Kråkström från Helsingfors anlätades för planeringen. Ritningarna var klara hösten 1952. Byggmästare Ernst Ehrs från Vörå valdes till entreprenör för bygget. Skolbyggnaden stod inflyttningsklar vårvintern 1954.

Byggandet av skolor hade hög prioritet i Finland under återuppbyggnadsperioden efter andra världskriget. Även om typritningar användes flitigt, började också arkitekterna i samråd med lärarna planera skolbyggnader som var anpassade efter moderna pedagogiska principer. Skolbyggnadernas skala anpassades efter barnens storlek. Den föregående generationens skolbyggnader var ofta monumentala byggnader placerade vid en jämn, öppen skolgård; dessa ersattes nu av lägre skolbyggnader som anpassades till terrängen. Vid planeringen betonades direktkontakten till naturen, samt klassrummens naturliga ljustillströmning.

Skolbyggnaden i Solf är en långsträckt rektangulär byggnad i två våningar på totalt ca. 1000 m², placerad med gaveln mot Solfvägen. Byggnaden har delvis en källarvåning, som är gjuten i betong; gavelväggarna, gymnastiksalen och första våningen är murad och rappad, övervåningens långvägg är spirad och brädpanelbeslagen. De rappade delarna är vitmålade och brädpanelen senapsgul.

Byggnadens långsträckta karaktär förstärks av de baldakininramade ingångarna vid bägge gavlarna. Beträktad från öster ger skolbyggnaden ett anspråkslöst intryck med för tiden typiska höga smala fönster i två rader. Gymnastiksalen, med golvet ett halvt plan lägre ner än första våningen, är förverkligad som en utbyggnad med pulpettak vid byggnadens västra långsida. Det dubbelsidiga pulpettaget, med takfallen på olika höjd, bidrar till att ge byggnaden ett lätt och modernt utseende.

Andra våningens fyra klassrum är placerade längs korridorens östra sida. Lärarrum och arkiv fanns ursprungligen i rummet vid den norra gaveln. Klassrummen är till sin form kvadratiska och de saknar lärarpodium, vilket

understryker det icke-hierarkiska förhållandet mellan lärare och elever. Ljus kommer in både från de stora fönstren mot öster och genom de små fönstren vid taket mot väster. I nedre våningen fanns ursprungligen bibliotek, slöjdsal och köksavdelning mot öster. Skolans aula var planerad för att fungera både som kapprum, matsal och samlingsutrymme. Trapporna upp till andra våningen och ner till gymnastiksalen finns i aulan, varifrån de avskämmas med ett för 1950-talet typiskt spjälverk av trä.

För lärarna byggdes ett separat bostadshus öster om skolbyggnaden. Även lärarbostadshuset är byggt så att det följer terrängen; ut mot vägen i söder har huset två våningar och mot norr tre våningar. Bostadshuset har en i betong gjuten källarvåning och som en utbyggnad mot gården ett koksintag. Vid bygget av lärarbostäderna har använts samma material och färgsättning som på skolhuset. Bostadshusets fönster är breda med värdringsrutor vid sidorna. Lärarbostadsbyggnaden har sadeltak.

Hösten 1983 nyinvigdes den ombyggda och förstörade skolan. För planeringen av tillbyggnaden stod Erik Kråkströms arkitektbyrå. Byggnadsarbetena utfördes av byggnadsfirma A. Hakoranta.

Tillbyggnaden på totalt ca.1100 lhm² är byggd i slutningen i två plan så att källarvåningen delvis rymmer undervisningsutrymmen. Till det yttre är tillbyggnaden estetiskt väl anpassad till 1950-talsdelen. Byggnadstekniskt är den inte lika väl planerad och förverkligad, vilket har försakat tekniska olägenheter. Till gestaltningen är undervisningsutrymmena i den nya delen ordinära i jämförelse med klassrummen i den ursprungliga delen.

I samband med förstoringen flyttades köksavdelningen, slöjdsalen och biblioteket till den nya delen och dessa utrymmen i första våningen i 1950-talsdelen ändrades till lärarrum, grupprum och sociala utrymmen. Vid gymnastiksalens södra gavel tog man upp en bred dörrförsedd öppning till den nya matsalen.

Skolhusets fasad, taktäckning och fönster är ursprungliga. De för 1950-talsdelen centrala karaktäristiska dragen i rumsstruktur och –gestaltning är bevarade; aulan och gymnastiksalen - trots förändringarna i väggen mot den nya matsalen, trappan och andra våningen med sina klassrum som saknar podium, har speciellt ljusintag och ursprungliga väggfasta skåp kvar vid katederväggen.

Motiveringar och förutsättningar för skyddet

Vid planeringen av Solf skola har arkitekten betonat det lilla formatet. Det separata lärarbostadshuset, den nedsänkta gymnastiksalen och skolhusets diskreta placering med gaveln ut mot vägen är faktorer som bidrar till att anpassa byggnaden till den omgivande småskaliga miljön. Skolbyggnaden i Solf är till sin arkitektur, detalj- och materiallösningar enkel, renodlad och sparsmakad. Denna anspråkslöshet är ett kännetecknande drag för Kråkströms arkitektur.

Solf skola är ett tidigt exempel på den nya skolarkitektur som utformades under återuppbyggnadsperioden efter andra världskriget och en god typisk representant för dessa skolor. Herttoniemen kansakoulu från 1952, planerad av Jorma Järvi, räknas som den första representanten för den

nya skoltypen i Finland.

I Solf skola har arkitekten kombinerat en rad för tidsperiodens skolarkitektur typiska drag och lösningar med de nya idéer som vann insteg i Finland under 1950-talet. Kombinationen har resulterat i en på ett positivt sätt egenartad och lågmäld skolbyggnad som planerats med en specifik beställare, plats och användargrupp i åtanke.

Arkitekten Erik Kråkström (född 1919) inledde sin självständiga karriär som planerare av just skolbyggnader. I närregionen finns även ett par andra 1950-talsskolor planerade av Kråkström: Smedsby-Böle lågstadium i Korsholm och Köpings skola i Malax.

Köpings skola i Malax är till bevarandegrad jämförbar med Solf skola. Både Smedsby-Böle och Köpings skolor representerar till det yttre en mera traditionell skolarkitektur där en viss massivitet och monumentalitet finns kvar. Det faktum att det byggdes så många nya skolor i Finland på 1950-talet har bidragit till att respekten för tidsperiodens arkitektur inte har varit den bästa. Många 1950-talsskolor har om- och tillbyggs så att de ursprungliga arkitektoniska lösningarna till stor del gått förlorade. Detta gäller även Smedsby-Böle skola.

Skolan i Solf är en god representant för 1950-talets landsbygdsfolkskolor och för sin tids nya skolarkitektur. Byggnaden är till stora delar välbevarad även om den genomgått förändringar. Skolbyggnader som denna håller på att bli ovanliga. De kvarvarande är värda att bevara p.g.a. sitt kultur- och byggnadshistoriska värde.

Korsholms kommun beslöt sommaren 2008 riva den befintliga skolbyggnaden efter att en fuktteknisk konditionsgranskning utförd av ingenjörbyrå ACECON visat att skolans 1980-talsdel lider av omfattande fuktskador. Enligt kommunens bedömning skulle en renovering bli för dyr och man vill istället uppföra en ny skolbyggnad på samma tomt. Det fristående lärarbostadshuset och den del av skolans 1980-talsdel som inrymmer Solf filialbibliotek har undantagits från rivningsbeslutet.

Enligt gällande detaljplan, fastställd 26.10.1984, är skoltomten reserverad som kvartersområde för undervisningsbyggnader (YO). Skolbyggnaden är inte skyddad i detaljplanen.

Museiverkets ståndpunkt

Solf skola uppfyller de förutsättningar för tillämpning av byggnadsskyddslagen som avses i lagens 2 §. Byggnaden har kulturhistorisk betydelse med hänsyn till byggnadshistoria, byggnadskonst och särskilda miljövärden.

Då skolbyggnaden befinner sig på detaljplanerat område vore skydd i detaljplanen det naturliga alternativet, men eftersom byggnaden inte är skyddad i den gällande detaljplanen och någon ändring inte är i sikte, föreslår Museiverket att byggnaden skyddas med hjälp av byggnadsskyddslagen.

Skyddet bör omfatta skolmiljön i sin helhet, särskilt skolans 1950-talsdel. Möjligheterna att även bevara skolbyggnadens 1980-talsdel bör undersökas.

Skyddsbestämmelserna gäller skolbyggnadens exteriör. Invändigt skyddas 1950-talsdelens ursprungliga rumsindelning, samt originalbyggnadsdelar såsom innertrappa och fönster.

En eventuell utbyggnad av skolhuset eller nybyggnation på skoltomten bör förverkligas så att den tar det befintliga skolhuset och den omgivande bebyggda miljön i beaktande på ett lämpligt sätt.

Generaldirektör,
statsarkeolog

Paula Purhonen

Forskare

Annika Harjula

För kännedom:

/AHA/MAM/MHA/MHÄ/MKU/SME

Österbottens museum